C/2024/4052

12.7.2024

Udtalelse Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

Beskyttelse af demokratiet mod desinformation

(initiativudtalelse)

(C/2024/4052)

Ordførere: **John Comer**
og Carlos Manuel Trindade

Rådgivere	Frank ALLEN (for John COMER) Paulo PENA (for Carlos Manuel TRINDADE)
Plenarforsamlingens beslutning	13.12.2023
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 52, stk. 2
Kompetence	Sektionen for Transport, Energi, Infrastruktur og Informationssamfundet
Vedtaget i sektionen	4.4.2024
Vedtaget på plenarforsamlingen	24.4.2024
Plenarforsamling nr.	587
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	161/0/2

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. I denne udtalelse giver Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg (EØSU) udtryk for sin bekymring over omfanget og udbredelsen af desinformationskampagner i Den Europæiske Union som helhed frem mod valget i 2024. Der er tale om en opfølgning på udvalgets tidligere udtalelser om handlingsplanen for bekæmpelse af desinformation ([1]) ([2]).

1.2. EØSU opfordrer EU-institutionerne til hurtigst muligt at gøre sig overvejelser om, hvilke faktorer som gør, at det stadig er muligt for desinformation og misinformation at sætte den frie offentlige debat over styr og fremkalde en polariseret debat, hvor had stjæler billedet fra fakta.

1.3. EØSU foreslår, at Kommissionen, Rådet og samtlige medlemsstater engagerer sig i en flerfaktorstrategi, der forstærker alle de tidligere trufne foranstaltninger til bekæmpelse af desinformation, og styrker reglerne for at forhindre, at organiserede falske identiteter udnytter digitale platforme. Borgerne skal kunne vælge, hvordan de vil bruge de sociale medier og digitale platforme, uden at der anvendes metoder som under »overvågningskapitalismens« ([3]) nuværende monopol. Desuden bør der træffes fælles foranstaltninger for at sikre den kvalitet og pluralisme, som journalistikken har behov for, når den skal kæmpe i forreste række mod desinformation.

1.4. Da alle teknologiske midler til at bekæmpe desinformation allerede eksisterer, er der brug for en klart defineret strategi, som bør omfatte alle de forskellige farer, vi udsættes for på nettet, i form af desinformation, hybride trusler og cybersikkerhed. Denne klart definerede strategi bør udformes med fuld respekt for vores demokratiske kerneværdier som f.eks. ytringsfriheden. Private interesser må ikke overskygge offentlige interesser.

([1]) EUT C 228 af 5.7.2019, s. 89.
([2]) EUT C 152 af 6.4.2022, s. 72.
([3]) Zuboff, Shoshana: Overvågningskapitalismens tidsalder – Kampen for en menneskelig fremtid ved magtens nye frontlinje, dansk udgave: Informations Forlag, 2023 (engelsk udgave: The Age of Surveillance Capitalism – The fight for a human future at the new frontier of power, Profile Books Ltd, 2019).

1.5. Udvalget opfordrer Kommissionen til at sikre, at der er information til rådighed, uafhængigt af den krise, der påvirker mediernes forretningsmodel. Alle undersøgelser viser, at Europa har et problem med pluralisme i medierne ([4]). Et nødvendigt første skridt til at sikre, at pluralismen ikke er betinget af strenge markedsregler, er at klassificere journalistik som et europæisk offentligt gode, som foreslået af UNESCO ([5]). Journalisters redaktionelle frihed samt deres sikkerhed og adgang til informationskilder er afgørende.

1.6. EØSU opfordrer til, at der efter en grundig undersøgelse af de offentlige foranstaltninger for så vidt angår mediefinansiering træffes lovgivningsmæssige tiltag til at sikre et uafhængigt public service-mediesystem, som råder over tilstrækkelige økonomiske midler. For at sikre pluralisme er det også nødvendigt at beskytte de uafhængige mediers rettigheder.

1.7. Udvalget anbefaler i den forbindelse, at Kommissionen undersøger, hvorvidt det ville være muligt at oprette en offentlig europæisk nyhedskanal, som er tilgængelig på forskellige platforme og på alle nationale sprog, og hvor der er et uafhængigt redaktionelt engagement, så de europæiske borgere kan få adgang til de oplysninger, de har brug for, til at kunne træffe informerede valg.

1.8. EØSU opfordrer Kommissionen til at udarbejde en plan, som sikrer kvaliteten af den lokale og regionale information.

1.9. Udvalget er fortaler for, at der vedtages en række instrumenter, som fremmer samarbejdet mellem nationale, regionale og lokale nyhedsmedier i Europa.

1.10. Udvalget opfordrer Kommissionen til at evaluere virkningen af de nuværende regler for sociale medier og digitale platforme, når det handler om desinformation, og til at vedtage de nødvendige lovgivningsmæssige foranstaltninger til at sikre, at de er effektive.

1.11. EØSU finder det afgørende at revidere de nuværende bestemmelser om målrettede reklamer og efterlyser samtidig yderligere beskyttelse i forbindelse med indsamling af persondata. Der bør i kommende revisioner af databeskyttelseslovgivningen gribes ind over for de sociale mediers og digitale platformes indsamling af personoplysninger, som i mange tilfælde sker uden informeret samtykke fra deres brugere.

1.12. Udvalget anmoder Kommissionen og Parlamentet om at opfordre digitale virksomheder til at offentliggøre deres liste over alle typer brugerdata, som indsamles på sociale medier/platforme. Hvis ikke virksomhederne frivilligt leverer denne, bør EU lovgive for at beskytte borgerne.

1.13. Udvalget foreslår desuden, at der indføres et kapitel i EU-lovgivningen om valgfrihed, når det handler om udformning af algoritmer. Borgerne bør have mulighed for at acceptere eller afvise algoritmers egenskaber. For at skabe balance mellem virksomhedernes intellektuelle ejendomsrettigheder og borgernes grundlæggende rettigheder bør alle sociale medier/platforme give deres brugere mulighed for at vælge mellem forskellige algoritmer. Sociale interesseorganisationer bør kunne foreslå alternative muligheder for udformning af algoritmer til disse netværk/platforme, som vil kunne frembyde en anden model for tilrettelæggelse af informationsstrømme, reklamer og dataindsamling.

1.14. EØSU foreslår, at Kommissionen regulerer det vedvarende problem med manipulerede identiteter på digitale platforme. Det burde være et lovkrav at identificere botter af udenlandsk oprindelse og botter, der foregiver at være personer.

([4]) https://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor-2023/.

([5]) Offentlige goder defineres generelt som tjenesteydelser eller varer, der er tilgængelige for alle i samfundet uden undtagelse. Disse omfatter sundhedspleje og uddannelse (og støtteinstitutioner), veje, gadebelysning og parker. Alle borgere har adgang til og/eller kan nyde godt af offentlige goder. I de fleste tilfælde er offentlige goder dyre at producere og giver ikke noget stort økonomisk afkast. Selv om det normalt ikke er økonomisk rentabelt at stille offentlige goder til rådighed, anerkendes og værdsættes deres iboende fordele af samfundet som helhed. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380618.

1.15. Udvalget anbefaler Kommissionen at fremsætte forslag om en række betingelser, der skal opfyldes for at få adgang til sociale medier og digitale platforme, og som begrænser brugen af falske identiteter uden at true retten til anonymitet og beskyttelse af whistleblowere, som er sikret i den nuværende EU-lovgivning. Formålet er at gøre en samlet indsats for at levere mediekendskab, kultur og demokratiske værktøjer – ikke blot på alle uddannelsesniveauer, men også målrettet alle aldersgrupper og mindretal. I Finland er værktøjer til fremme af kritisk tænkning en integreret del af uddannelsessystemet, lige fra børnehaven og til afsluttet universitetsuddannelse. Dette gør de unge i stand til at kunne bekæmpe desinformation fra alle kilder. Et sådant system bør udbredes til hele EU.

1.16. EØSU opfordrer til, at der gennemføres en undersøgelse, som indsamler og analyserer data om, i hvor høj grad der i øjeblikket slås mønt på desinformation på sociale medier og digitale platforme. Det bør ikke være tilladt i EU-lovgivningen at tjene penge på manipulation og hadefuld tale.

1.17. Udvalget minder Kommissionen og Rådet om, at desinformation også er en konsekvens af politisk forsømmelse. I flere årtier har vi været vidne til en støt stigning i ulighederne med hensyn til indkomst, formue og jordbesiddelse, hvilket har ført til fragmentering af samfundet og fremkomst af adskilte samfundsgrupper, som bliver stadig mere forankrede i deres egne overbevisninger, der styrkes af brugen af de digitale netværk, de hver især benytter. De sårbare personer, der sakker bagud som et resultat af denne udvikling, er et let bytte for visse former for desinformation. EØSU anbefaler, at alle EU-politikker styrkes for at løse dette problem.

1.18. EØSU advarer EU-myndighederne om, at det haster med at evaluere de risici for afhængighed, som sociale medier og digitale platforme skaber blandt udsatte grupper i vores samfund, og regulere den kommercielle brug af kunstig intelligens og algoritmer for ikke at øge denne risiko.

2. **Baggrund**

2.1. Desinformation kan defineres som urigtige, unøjagtige eller vildledende oplysninger, der bevidst frembringes og spredes for at vildlede offentligheden og påvirke den offentlige mening. Misinformation kan defineres som urigtige eller unøjagtige oplysninger, herunder rygter og sladder, der spredes uden ondsindede hensigter.

2.2. Desinformation på internettet udgør en enorm trussel mod demokratiet. Den undergraver tilliden til institutioner og medier og skader demokratiet. Desinformation på internettet får nogle mennesker til at tro på bizarre konspirationsteorier.

Nye spørgsmål

2.3. Den stadig mere udbredte anvendelse af kunstig intelligens har ført til udvikling af nye former for desinformation og misinformation. Ved hjælp af automatiserede metoder, navnlig algoritmer styret af kunstig intelligens, produceres der data og multimedieindhold, som manipuleres og ændres med henblik på at vildlede eller ændre den oprindelige betydning.

2.4. I forbindelse med deepfakes benyttes der effektive teknikker fra maskinlæring og kunstig intelligens til at manipulere og generere visuelt indhold og lydindhold med potentiale til bevidst at vildlede millioner af mennesker ved at sprede falske nyheder, fuphistorier og økonomisk svindel.

2.5. Desinformation kan undertiden kategoriseres som falske nyheder, der anvendes til propagandaformål og bevidst udformes med henblik på at vildlede og undergrave de demokratiske normer.

2.6. Desinformation bruges ofte til at miskreditere modpartens synspunkter ved bevidst at give vildledende oplysninger og fremme falske konspirationsteorier.

2.7. Den mest indlysende måde, hvorpå desinformation skævvrider og undergraver den demokratiske debat, er ved at få folk til at tro på ting, som er usande.

2.8. Desinformation og misinformation er ikke noget nyt, men de sociale medier har revolutioneret udbredelsen af disse fænomener.

2.9. Desinformation bruges til at undergrave demokratiske samfunds, myndigheders og offentlige personers integritet og skade deres troværdighed.

Politiske virkninger

2.10. Desinformation er et af de vigtigste redskaber for dem, der forsvarer autokratiske regimer i den nuværende politiske kamp mellem disse og forkæmperne for demokrati og frihed. I krigshistorien er produktionen af såkaldt »modpropaganda« altid blevet brugt af en af parterne til at skabe uenighed, svaghed eller så tvivl blandt modstanderens samfundsstøtter.

2.11. Den omfattende strøm af desinformation, som demokratiske lande i øjeblikket oplever, og hvor der anvendes yderst avanceret kommunikationsteknologi, indgår i den samme logik og har samme formål, nemlig at vinde kampen mellem henholdsvis demokratiets og autokratiets forkæmpere.

2.12. Denne antidemokratiske proces ledes af højreekstremistiske kræfter og andre former for ekstremisme. Den nuværende fare mod demokratierne repræsenteres af dem, som mangler respekt for liberale demokratier, internationale forbindelser styret af FN-pagten, menneskerettigheder, europæisk integration, velfærdsstaten og Den Internationale Arbejdsorganisations konventioner. Disse aktører, som undertiden støttes af autokratiske stater, har på den måde grebet ind i demokratiske valg med negative konsekvenser til følge.

2.13. Bekæmpelse af desinformation er derfor en af de vigtigste fronter i den større kamp, der i øjeblikket udkæmpes mellem forkæmpere for frihed og demokrati og autokratiske politiske kræfter. På den baggrund er der brug for en beslutsom indsats og omfattende ressourcer, hvis demokratiet skal vinde denne afgørende kamp.

Bekæmpelse af desinformation

2.14. For at kunne bekæmpe den trussel, som desinformation udgør, skal demokratiske stater bakke helhjertet op om strategier til forbedring af borgernes mediekendskab samt udstyre navnlig de unge og de ældre med de rette værktøjer til at skelne mellem oplysninger, som er blevet til på grundlag af empirisk skepsis, og konspirationsteorier, der underminerer offentlighedens tillid.

2.15. Demokratier rundt om i verden oversvømmes af en strøm af desinformation og udenlandsk indblanding, som potentielt kan destabilisere demokratiske institutioner og forværre splittelsen i samfundet og derved undergrave borgernes tillid til de demokratiske institutioner.

2.16. Ondsindede aktører opretter falske identiteter på sociale medier for at gå efter bestemte grupper (f.eks. grupper af en bestemt race eller personer med en bestemt seksuel orientering) med den hensigt at skabe social splittelse og konflikt.

2.17. Troldene kommer ofte med verbale overfald og hadefuld tale, hvor de med racistiske eller misogyne udtryk bevidst skaber uro og polarisering i den demokratiske proces.

2.18. I en Eurobarometerundersøgelse (fra 2018) angav 83 % af respondenterne, at falske nyheder udgør en fare for demokratiet, og at de var særligt bekymrede over bevidst desinformation, som er rettet mod at påvirke valg og immigrationspolitik.

2.19. Mange medlemsstater har alvorlige problemer med desinformation, der omhandler landets mindretal.

2.20. Meget af desinformationen er rettet mod personer og grupper med det formål at styrke deres ideologiske overbevisning. Den udbredte sporing af enkeltpersoners søgehistorik på internettet gør det muligt for personer, der spreder desinformation, at kortlægge folks præferencer og overbevisninger.

2.21. Regeringer kan også stå bag desinformationskampagner. Den russiske regering førte således en desinformationskampagne som led i sin krig mod Ukraine. Konspirationsteorier om covid-19-pandemien har sammen med informationsmanipulation under brexitfolkeafstemningen vist konsekvenserne af desinformation og falske narrativer, som fører til en omfattende udhuling af tilliden til de demokratiske institutioner.

2.22. I USA forårsagede den desinformation, som Donald Trump i forbindelse med valget i 2020 bidrog til ved at hævde, at valget blev stjålet fra ham, alvorlige politiske forstyrrelser.

2.23. De sociale platforme – og de forskellige tilsynsorganer – har ikke selv formået at kontrollere spredningen af desinformation og misinformation på internettet. EØSU foreslår Kommissionen at undersøge mulige løsninger på dette problem, herunder lovgivningsmæssige tiltag.

3. **Generelle bemærkninger**

3.1. Demokratiet i EU står over for store udfordringer lige fra stigende ekstremisme og valgindblanding til hybride trusler.

3.2. Det Europæiske Observationscenter for Digitale Medier (EDMO), som bør styrkes, fungerer som knudepunkt for faktatjekkere, akademikere og andre relevante aktører og er uafhængigt af offentlige myndigheder såsom Kommissionen. Centrets opgave er at forbedre påvisningen af desinformation på internettet og at ruste borgerne til at kunne reagere behørigt på en sådan desinformation.

3.3. I 2020 lancerede EU handlingsplanen for europæisk demokrati, som i 2023 blev fulgt op med en pakke om forsvar af demokratiet.

3.4. Disse forslag har hovedsagelig til formål at opbygge medlemsstaternes kapacitet til at håndtere risici i forbindelse med valg samt desinformation og cyberrelaterede trusler.

3.5. Forordningen om digitale tjenester har siden august 2023 været gældende for meget store sociale platforme og vil fra februar 2024 gælde alle platforme. Forordningen om digitale tjenester beskytter forbrugerne og deres grundlæggende rettigheder på internettet med klare regler, der står i et rimeligt forhold til målet. Forordningen har til formål at afbøde systemiske risici såsom datamanipulation og desinformation.

3.6. Den europæiske forordning om mediefrihed er også et positivt forsøg fra Kommissionens side på at regulere mediepluralisme og informationsfrihed i en tid, hvor mediernes forretningsmodel er i krise, hvilket truer journalistikken og dens metoder til faktatjek. Beskyttelse af journalisters redaktionelle frihed, sikring af deres ret til adgang til informationskilder, beskyttelse af deres integritet og sikring af deres sikkerhed er væsentlige aspekter af forsvaret af informationsfriheden, som Den Europæiske Union altid skal sikre.

3.7. Fri og uafhængig journalistik bør klassificeres som et europæisk offentligt gode i betragtning af dens betydning som katalysator for fri offentlig debat og individuelle informerede valg.

3.8. Ifølge EØSU's mening afspejler alle disse forslag en positiv udvikling i indsatsen for at bekæmpe desinformation. Det er dog tvivlsomt, om forslagene er tilstrækkeligt vidtgående til at løse problemet.

4. **Særlige bemærkninger**

4.1. *Om public service-medier*

4.1.1. EU har endnu ikke fastlagt en fælles »offentlig holdning« som grundlag for en fælles debat om politikker, der berører alle medlemsstater. Uden en sådan er det europæiske projekt sårbart over for nationalistiske forudindtagelser. Det bør være et af vores mål for fremtiden at skabe en stærk, fælles og åben offentlig debat uden brug af stereotyper. Det første skridt kunne være at overveje støtte til paneuropæiske, flersprogede informationskanaler.

4.1.2. Public service-medier er af afgørende betydning. De skal være offentligt finansierede og uafhængige af den til enhver tid siddende regering. I autoritære regimer kan dette være vanskeligt at sikre. Det er også nødvendigt med uafhængige medier for at sikre balance i kommentarer om offentlige anliggender og i politiske spørgsmål. De traditionelle medier har også en rolle at spille.

4.2. *Om inddragelse af borgerne og civilsamfundet i bekæmpelsen af desinformation*

4.2.1. Misinformation og desinformation rettes navnlig mod personer, der føler sig fremmedgjorte over for samfundet. Vi er nødt til at skabe et mere retfærdigt og afbalanceret samfund, hvor folk føler sig som en del af et ægte fællesskab, og mindske den sociale og økonomiske kløft, der findes i vores samfund.

4.2.2. EØSU deler Kommissionens opfattelse af, at en bred indsats over for desinformation også kræver aktiv deltagelse fra civilsamfundsorganisationer, herunder EØSU.

4.2.3. På grund af den yderst negative/ødelæggende indvirkning af misinformation på det europæiske civilsamfund vil EØSU løbende engagere sig i arbejdet med at modvirke denne indflydelse. EØSU vil appellere til alle økonomiske og sociale udvalg i medlemsstaterne om også aktivt at engagere sig i denne intervention i deres egne lande for at støtte demokratiet og bekæmpe desinformation.

4.3. *Om platforme og algoritmer*

4.3.1. Sociale medieplatforme gør ikke nok for at bekæmpe desinformation. Der er en række lovgivningsområder, der skal tages i betragtning.

4.3.2. Sociale medievirksomheder skal forpligtes til at offentliggøre nøjagtige oplysninger om annoncører. Målrettet reklame bør også reguleres yderligere.

4.3.3. Sociale medier og platforme bør ved dataindsamling indhente informeret samtykke fra deres brugere. De sociale mediers og digitale platformes indsamling af personoplysninger uden informeret samtykke fra brugerne bør af myndighederne ses som et juridisk problem. Digitale virksomheder bør offentliggøre en liste over alle de typer brugerdata, der er blevet indsamlet af sociale medier/platforme.

4.3.4. Borgerne bør også have mulighed for at acceptere eller afvise algoritmers egenskaber. For at skabe balance mellem virksomhedernes intellektuelle ejendomsrettigheder og borgernes grundlæggende rettigheder bør alle platforme give deres brugere mulighed for at vælge mellem forskellige algoritmer. Sociale interesseorganisationer bør kunne foreslå alternative muligheder for udformning af algoritmer til disse platforme, som vil kunne frembyde en anden model for tilrettelæggelse af informationsstrømme og dataindsamling.

4.3.5. Det burde være et lovkrav at identificere botter af udenlandsk oprindelse og botter, der foregiver at være personer. Det er afgørende at fjerne uægte konti og brugere, der benytter falsk identitet.

4.3.6. Anonyme onlinekonti bør ikke være tilladt, undtagen i tilfælde, hvor de ifølge EU-Domstolens fortolkning af EU-lovgivningen sikrer grundlæggende rettigheder såsom privatlivets fred og beskyttelse af personoplysninger.

4.3.7. Brugere af digitale platforme bør kun have ret til at anvende anonyme profiler i de tilfælde, der er taget højde for i gældende lovgivning såsom whistleblowerdirektivet.

4.3.8. Som en gennemsigtighedsforanstaltning bør det overvejes at oprette et online-loginsystem for at få adgang til en del af eller hele internettet. Kun brugere, der bevisligt er mennesker, bør have adgang til konti på sociale medier.

4.3.9. Alle platforme bør indføre sikre og gennemsigtige loginregler, således at en person/organisation/institution kun kan have en enkelt profil.

4.4. *Om hybride trusler*

4.4.1. Hybride trusler bliver stadig mere sofistikerede og vanskelige at opdage, da der anvendes forskellige typer værktøjer og organisatoriske tiltag.

4.4.2. Ifølge EU's enhed for analyse og udveksling af oplysninger om hybride trusler (oprettet i 2016 under EU-Udenrigstjenesten) udgør hybride trusler fra Rusland den største trussel, idet de er systematiske, velfinansierede og af et større omfang end fra noget andet land.

4.4.3. Med det strategiske kompas, som EU vedtog i marts 2022, udstikkes der en handlingsplan for styrkelse af EU's sikkerheds- og forsvarspolitik frem mod 2030. Et af aspekterne heri er udviklingen af en værktøjskasse til håndtering af trusler i forbindelse med udenlandsk informationsmanipulation og indblanding.

4.5. *Om effektiviteten af bekæmpelsen af desinformation*

4.5.1. Bekæmpelse af desinformation er afgørende for demokratier, retsstatsprincippet og den frie valgret.

4.5.2. Der er imidlertid forskel på de offentlige og private interesser, som er på spil. Begge er af afgørende betydning for bekæmpelsen af desinformation, men private interesser må ikke overskygge almenhedens interesse.

4.5.3. De virksomheder, som er udbydere af onlinetjenester og sociale medier, råder allerede over alle de teknologiske midler til bekæmpelse af desinformation.

4.5.4. EØSU foreslår, at Kommissionen og medlemsstaterne fastlægger en sammenhængende strategi, hvor ytringsfriheden og retsstatsprincippet beskyttes, med henblik på at afsætte ressourcer og fastlægge effektive tilgange til de forskellige aspekter af problemet.

4.5.5. Desinformation, hybride trusler og cybersikkerhed kræver hver især særlige protokoller, beskyttelsesforanstaltninger og midler. For at sikre et effektivt resultat er det imidlertid nødvendigt at fastlægge en klart defineret EU-strategi for dem.

4.5.6. I Finland er værktøjer til fremme af kritisk tænkning en integreret del af uddannelsessystemet, lige fra børnehaven og til afsluttet universitetsuddannelse. Dette gør de unge i stand til at kunne bekæmpe desinformation fra alle kilder. Et sådant system bør udbredes til hele EU.

Bruxelles, den 24. april 2024.

Oliver RÖPKE
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg